

OD REDAKCJI

W prezentowanym zbiorze artykułów zamieszczone są teksty pokazujące różnicowanie badawcze i teoretyczne dotyczące kobiet i mężczyzn, mające znaczenie m.in. dla projektowania i realizacji systemów edukacyjnych. Artykuły te są pokłosiem konferencji *Kobiety i mężczyźni. Różnice, podobieństwa* zorganizowanej przez Zakład Psychologii Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Rzeszowskiego w maju 2019 r. Zbiegła się ona z 50. rocznicą istnienia Zakładu Psychologii. Należy dodać, że konferencja *Kobiety i mężczyźni. Różnice, podobieństwa* kontynuowała temat podjęty na wcześniejszej konferencji w maju 2016 r., a której plonem była monografia pod redakcją naukową niżej podpisanego oraz dr Krystyny Węgrzyn-Białogłowicz i mgr Anny Englert-Bator. Tematyka różnic i podobieństw między kobietami i mężczyznami na stałe weszła w tradycję konferencyjną Zakładu Psychologii Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Zagadnienie płci jest jednym z elementarnych i uniwersalnych zarazem, jest obecne zarówno w życiu codziennym człowieka z różnych kultur i społeczności, jak i w badaniach naukowych. Percepcja płci człowieka wpływa na obustronną ludzką komunikację, uaktywnia określoną skojarzoną z nią wiedzę, wpływa na szeroko rozumiane zachowania społeczne oraz kształtuje tożsamość jednostki. Płeć jest także niezwykle ważną kategorią towarzyszącą tworzeniu relacji romantycznych. Niestety, w przestrzeni publicznej staje się często podstawą kreowanych ideologicznie podziałów ludzi oraz wzajemnej wrogości.

Kategoria „płeć” stanowi jedną z podstawowych zmiennych, którą badacze biorą pod uwagę, szukając podobieństw między kobietami i mężczyznami w jakiejś kwestii, ale także i różnic. W sławnym i znanym przecież eksperymencie Stanleya Milgrama wykazano, iż ludzie poddają się wpływom autorytetów. Pod ich namową są posłuszni w dozowaniu szoków elektrycznych o napięciu zagrażającym życiu tzw. ucznia – są więc wtedy skłonni do zadawania cierpienia fizycznego. Jednak w badaniach polskich przeprowadzonych pod kierunkiem prof. Dariusza Dolińskiego i opublikowanych w 2017 r. w „*Social Psychological and Personality Science*” wykazano, że zależność tę modyfikuje płeć „ucznia”. W podobnych warunkach eksperymentalnych liczba osób odmawiających dozowania szoków elektrycznych „uczniowi” – a zatem i uciekających od zadawania cierpienia – zwiększa się, gdy rolę „ucznia” pełni kobieta. Jest to jeden z wielu przykładów tego, jak percepcja płci drugiej osoby wpływa na ludzkie zachowania.

Płeć jest różnie definiowana w nauce: albo w kategoriach społecznych, albo czysto biologicznych lub też psychologicznych. To definicyjne zróżnicowanie kategorii płci otwiera jednocześnie szerokie możliwości badań naukowych oraz ścierania się różnych perspektyw teoretycznych i badawczych. Jest to więc niezwykle inspirujące i dlatego zawsze warte dyskusji odrzucającej ideologiczne zacietrzewienie, a wymagającej intelektualnej otwartości i uwagi.

Szanowni Państwo, Szanowne Czytelniczki i Szanowni Czytelnicy. Niezmiernie się cieszę, że możemy oddać do Waszych rąk ten zbiór artykułów. Mam nadzieję, że spotkają się one z Waszym zainteresowaniem i będą przydatne w pracy naukowej i dydaktycznej. Bardzo dziękuję wszystkim, którzy uczestniczyli w powstaniu tego zbioru, w tym także Recenzentom i redakcji czasopisma „Edukacja – Technika – Informatyka”. Zapraszam serdecznie do lektury.

Andrzej Łukasik